

*Robert Gwardyński, Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu
Bogusław Kogut, Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej*

ZNACZENIE PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO PAŃSTWA

Streszczenie: Polska Państwowa Straż Pożarna jest formacją zawodową, umundurowaną i wyposażoną w specjalistyczny sprzęt, podległą ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, powołaną przez ustawodawczą władzę państwową do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami. Do jej głównych zadań należą: rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń; organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów, klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń; wykonywanie pomocniczych specjalistycznych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze. Funkcjonowanie Państwowej Straży Pożarnej wpisuje się w funkcjonowanie całego systemu bezpieczeństwa państwa. Funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa wewnętrznego przyjmuje formę procesu bezpieczeństwa zwanego bezpieczeństwem wewnętrznym. Tak ujmowane bezpieczeństwo wewnętrzne to zamierzona aktywność elementów systemu bezpieczeństwa wewnętrznego, realizowana w ramach strategicznej polityki bezpieczeństwa narodowego, przejawiająca się głównie ochroną bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa powszechnego. Analizując funkcjonowanie Państwowej Straży Pożarnej nasuwa się pytanie: jakie znaczenie ma jej zamierzona aktywność dla funkcjonowania całego systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa? W odniesieniu do problemu badawczego postawiono hipotezę o treści: Znaczenie Państwowej Straży Pożarnej w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego wynika ze zdolności tej formacji do prowadzenia działań wiodących w sferze utrzymywania bezpieczeństwa powszechnego oraz działań wspomagających w sferze utrzymywania bezpieczeństwa publicznego. W badaniu zastosowano metodę badawczą: badanie dokumentów, techniką jakościową. W toku przeprowadzonego badania hipoteza została uznana za prawdziwą, a problem badawczy został rozwiązany.

Słowa kluczowe: Państwowa Straż Pożarna, system, bezpieczeństwo wewnętrzne, współdziałanie.

*Роберт Гвардинський, Університет Нижньої Сілезії у Вроцлаві
Богуслав Когут, Університет WSB в Домброві Гурнічій*

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЖЕЖНОЇ СЛУЖБИ В ДЕРЖАВНІЙ СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Анотація: Державна пожежна служба Польщі – це професійне формування, уніформоване та оснащене спеціалізованим обладнанням, підпорядковане міністру внутрішніх справ, призначене державним законодавчим органом для боротьби з пожежами, стихійними лихами та іншими місцевими загрозами. Його основні завдання включають: виявлення пожежної небезпеки та інших місцевих небезпек; організація та проведення рятувальних робіт під час пожеж, стихійних лих або ліквідація локальних загроз; виконання допоміжних спеціалізованих рятувальних робіт під час стихійного лиха або ліквідації місцевих загроз іншими рятувальними службами. Функціонування Державної пожежної служби є частиною функціонування всієї системи державної безпеки. Функціонування системи внутрішньої безпеки набуває форми процесу безпеки, який називається внутрішньою безпекою. Під внутрішньою безпекою розуміють цілеспрямовану діяльність елементів системи внутрішньої безпеки, що реалізується як частина стратегічної політики національної безпеки, що виявляється переважно у захисті громадської безпеки та загальної безпеки. При аналізі функціонування Державної пожежної служби виникає питання: яке значення має цільова діяльність для функціонування всієї системи внутрішньої безпеки держави? Стосовно проблеми дослідження було сформульовано гіпотезу: важливість Державної пожежної служби в системі внутрішньої безпеки впливає зі здатності цього формування здійснювати керівну діяльність у сфері забезпечення громадської безпеки та допоміжну діяльність у сфері забезпечення громадська безпека. Метод дослідження, використаний при дослідженні: експертиза документів, якісна методика. У ході дослідження гіпотеза була визнана вірною і проблема дослідження була вирішена.

Ключові слова: державна пожежна служба, система, внутрішня безпека, співпраця.

IMPORTANCE OF THE STATE FIRE SERVICE IN THE STATE INTERNAL SECURITY SYSTEM

Abstract: The Polish State Fire Service is a professional formation, uniformed and equipped with specialized equipment, subordinate to the minister competent for internal affairs, appointed by the legislative state authority to fight fires, natural disasters and other local threats. Its main tasks include: recognizing fire hazards and other local hazards; organizing and conducting rescue operations during fires, natural disasters or elimination of local threats; performing auxiliary specialized rescue activities during natural disasters or the elimination of local threats by other rescue services. The functioning of the State Fire Service is part of the functioning of the entire state security system. The functioning of the internal security system takes the form of a security process called internal security. Internal security understood in this way is the intentional activity of elements of the internal security system, implemented as part of the strategic national security policy, manifested mainly by the protection of public security and general security. Analysing the functioning of the State Fire Service, the question arises: what is the value of its target activity for the functioning of the entire internal security system of the state? Concerning the research problem, a hypothesis was put forward with the following content: The importance of the State Fire Service in the internal security system results from the ability of this formation to conduct leading activities in the sphere of maintaining public safety and supporting activities in the sphere of maintaining public safety. An examination of documents, a qualitative technique used in the research method. During the course of the study, the hypothesis was considered correct, and the research problem was solved.

Keywords: State Fire Service, system, internal security, cooperation.

Wprowadzenie

Współczesne państwo demokratyczne, będące organizacją polityczną utworzoną przez wspólnotę narodową, przejawia aktywność zmierzającą do zapewnienia sobie przetrwania, niezakłóconego rozwoju i swobodnej realizacji interesów [1]. Odbywa się to w ramach spełniania przez nie siedmiu funkcji: wewnętrznej, zewnętrznej, gospodarczo organizatorskiej, socjalnej, adaptacyjnej, regulacyjnej i innowacyjnej [2]. Funkcja wewnętrzna dotyczy – jak pisze Barnard Wiśniewski – „zapewnienia porządku i bezpieczeństwa wewnątrz kraju, co osiąga się przez działanie organów administracyjnych państwa” [3].

Z funkcją wewnętrzną wiąże się bezpieczeństwo wewnętrzne będące częścią bezpieczeństwa państwa [4], zwanego również bezpieczeństwem narodowym. Bezpieczeństwo państwa może występować w ujęciu perseweracyjnym (stan niezagrożenia państwa) lub permutacyjnym (proces bezpieczeństwa państwa) [5]. Należy pamiętać, że ile stan niezagrożenia podmiotu bezpieczeństwa jest, jakością rzeczy znajdujących się w otoczeniu podmiotu bezpieczeństwa wraz z nim samym, to proces bezpieczeństwa jest skutkiem a zarazem zamierzoną aktywnością podmiotu działania zmierzającą do zapewnienia stanu niezagrożenia podmiotu bezpieczeństwa. W odniesieniu do bezpieczeństwa państwa państwo może być rozpatrywane, jako podmiot bezpieczeństwa [6] oraz jako podmiot działania [7].

Państwo, jako podmiot bezpieczeństwa i podmiot działania jest organizacją w rozumieniu rzeczowym, której towarzyszy organizacja w sensie atrybutowym (uporządkowanie systemowe jej instytucji) oraz czynnościowym (uporządkowanie działalności) [8]. Uporządkowanie instytucji polega na ułożeniu ich

w system służący realizacji wybranych zadań państwa. Uporządkowanie działalności objawia się w złożonym, wielopodmiotowym działaniu zorganizowanym (działalność państwa w wybranym aspekcie).

Analizując państwo z punktu widzenia jego funkcjonowaniu nie sposób nie dostrzec jego systemowej złożoności. Jako, że system to zbiór elementów powiązanych ze sobą relacjami i tworzącymi całość jakościową różną od sumy tych elementów, to państwo powinno być rozpatrywane, jako system społeczno-kulturowy [9]. Wśród podmiotów składających się na państwo można wyróżnić te, których zadaniem jest zarówno obrona i ochrona państwa jako organizacji, jego ludności, jak i ich zasobów przed czynnikami godzącymi w dobra podlegające szczególnej ochronie. Podmioty te tworzą system bezpieczeństwa państwa rozumiany – za Bernardem Wiśniewskim, jako „ogół podmiotów wykonujących określone funkcje (obowiązki) związane z zapewnieniem warunków bezpiecznego funkcjonowania struktur państwa oraz ochroną ludności i majątku narodowego przed skutkami oddziaływań kryzysowych i wojennych (...) na wszystkich szczeblach organizacyjnych państwa” [10].

Ponieważ w ramach bezpieczeństwa [11] państwa można wyodrębnić bezpieczeństwo wewnętrzne to w ramach systemu bezpieczeństwa państwa można wyodrębnić podsystem bezpieczeństwa wewnętrznego. Bezpieczeństwo wewnętrzne może być rozumiane, jako: –perseweracja – stan osiągnięty w wyniku spełniania przez państwo funkcji wewnętrznej, realizowanej w ramach strategicznej polityki bezpieczeństwa, przejawiający się zabezpieczeniem ludzi [12], ich życia, zdrowia i mienia oraz majątku

narodowego przed działaniem bezprawnym oraz skutkami klęsk naturalnych i awarii technicznych;

- permutacji – proces realizowany przez państwo w ramach funkcji wewnętrznej, obejmujący ochronę życia, zdrowia i mienia ludzi oraz majątku narodowego przed działaniem bezprawnym oraz skutkami klęsk naturalnych i awarii technicznych [13].

Mając na względzie, że bezpieczeństwo wewnętrzne – jak każdy inny rodzaj bezpieczeństwa – obejmuje zaspokojenie potrzeb: „istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, całości, tożsamości (identyczności), niezależności, ochrony poziomu i jakości życia” [14], to szczególne znaczenie w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa mają podmioty realizujące zadania w ramach administracji publicznej. Administracją publiczną nazywa się – za Janem Bociem – „przejęte przez państwo i realizowane przez jego zawisłe organy, a także organy samorządu terytorialnego, zaspokajanie zbiorowych i indywidualnych potrzeb obywateli wynikających ze współżycia ludzi w społeczeństwach” [15]. Podsystem bezpieczeństwa wewnętrznego państwa obejmuje m.in. aparat administracyjny państwa (organy i ich urzędy [16]), zakłady publiczne, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe, podmioty prywatne.

W ramach bezpieczeństwa wewnętrznego państwa – będącego częścią bezpieczeństwa państwa – wyodrębnia się:

- bezpieczeństwo powszechne, związane z ochroną struktur państwa oraz ludności przed skutkami klęsk żywiołowych i katastrof technicznych (głównymi zagrożeniami bezpieczeństwa powszechnego są m.in.: wylądowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powódzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywołu);
- bezpieczeństwo publiczne, związane z ochroną struktur państwa oraz ludności przed bezprawnymi działaniami (głównym zagrożeniem bezpieczeństwa publicznego jest przestępczość).

Za zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce - w tym bezpieczeństwo powszechne i publiczne – odpowiada Rada Ministrów [17]. W jej składzie jest minister właściwy do spraw wewnętrznych kierujący działem administracji rządowej zwanym „Dział sprawy wewnętrzne”. Dział ten obejmuje między innymi zarządzanie kryzysowe oraz ochronę

przeciwpożarową. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje nadzór nad działalnością Państwowej Straży Pożarnej będącej elementem systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa [18].

Celem niniejszego opracowania jest określenie znaczenia Państwowej Straży Pożarnej w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa polskiego.

Założenia metodologiczne pracy

Przedmiotem badań [19] jest funkcjonowanie elementu systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa w sferze zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego.

Problem badawczy sformułowano, jako pytanie: Z czego wynika znaczenie Państwowej Straży Pożarnej dla funkcjonowania systemu bezpieczeństwa Polski? W odniesieniu do problemu badawczego postawiono hipotezę o treści: Znaczenie Państwowej Straży Pożarnej w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Polski wynika ze zdolności tej formacji do prowadzenia działań wiodących w sferze utrzymywania bezpieczeństwa powszechnego oraz działań wspomagających w sferze utrzymywania bezpieczeństwa publicznego.

W badaniu zastosowano metodę badawczą: badanie dokumentów, techniką jakościową. Do badań wykorzystano dokumenty w postaci: literatury naukowej, sprawozdań statystycznych, aktów prawnych, informacji publicznej [20] udostępnionej przez urzędy państwowe.

Zadania Państwowej Straży Pożarnej w sferze bezpieczeństwa powszechnego i bezpieczeństwa publicznego

Państwowa Straż Pożarna jest elementem podsystemu bezpieczeństwa wewnętrznego jako zawodowa, umundurowana i wyposażona w specjalistyczny sprzęt formacja, przeznaczona do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami. Do podstawowych zadań Państwowej Straży Pożarnej zaliczono:

- „rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń;
- organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów, klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń;
- wykonywanie pomocniczych specjalistycznych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze;
- kształcenie kadr dla potrzeb Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostek ochrony

przeciwpożarowej oraz powszechnego systemu ochrony ludności;

- nadzór nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych;
- prowadzenie prac naukowo-badawczych [21] w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony ludności;
- współdziałanie ze strażami pożarnymi i służbami ratowniczymi innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie wiążących Polskę umów międzynarodowych oraz odrębnych przepisów [22].

Na czele Państwowej Straży Pożarnej stoi Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej będący centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz ochrony przeciwpożarowej.

Państwowa Straż Pożarna funkcjonuje w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego obok takich podmiotów jak:

- jednostki organizacyjne Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej;
- zakładowa straż pożarna;
- zakładowa służba ratownicza;
- gminna zawodowa straż pożarna;
- powiatowa (miejska) zawodowa straż pożarna;
- terenowa służba ratownicza;
- ochotnicza straż pożarna;
- związek ochotniczych straży pożarnych;
- inne jednostki ratownicze;
- oraz inne służby, inspekcje, straże, instytucje oraz podmioty, które dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej zgodziły się współdziałać w akcjach ratowniczych [23].

Krajowy system ratowniczo-gaśniczy [24] przejawia aktywność w takich dziedzinach jak: walka z pożarami, ratownictwo techniczne, chemiczne, ekologiczne i medyczne, a do jego zadań należy:

- podejmowanie podstawowych działań ratowniczych w oparciu o czynności wykonywane w poszczególnych dziedzinach ratownictwa przez wszystkich ratowników;
- podejmowanie specjalistycznych działań ratowniczych w oparciu o czynności wykonywane z użyciem sprzętu specjalistycznego przez odpowiednio przeszkolonych ratowników [25].

Właściwie zorganizowany krajowy system ratowniczo-gaśniczy usprawnia kooperację jednostek ratowniczych w przypadku wystąpienia zdarzeń:

- mnogich (zapotrzebowanie na medyczne działania ratownicze oraz medyczne

czynności ratunkowe realizowane w trybie natychmiastowym nie przekraczają możliwości dyspozycyjnych podmiotów ratowniczych obecnych na miejscu zdarzenia);

- masowych (zapotrzebowanie na medyczne działania ratownicze oraz medyczne czynności ratunkowe realizowane w trybie natychmiastowym przekraczają możliwości dyspozycyjnych podmiotów ratowniczych obecnych na miejscu zdarzenia w danej fazie działań ratowniczych);
- nadzwyczajnych (działania wymagają zastosowania nadzwyczajnych środków, oraz współdziałania podmiotów systemu pod jednolitym kierownictwem) [26].

Za organizację krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w Polsce odpowiadają orany administracji rządowej w Państwowej Straży Pożarnej. Na poziomie krajowym Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej odpowiada za:

- aktualizację danych dotyczących gotowości operacyjnej centralnego odwodu operacyjnego i podmiotów przewidzianych do współdziałania na obszarze kraju i poza jego granicami;
 - dysponowanie zasobami centralnego odwodu operacyjnego;
- a ponadto za opracowanie zasad:
- powiadamiania i współdziałania podmiotów na obszarze kraju podczas działań ratowniczych;
 - organizowania działań ratowniczych i ćwiczeń ratowniczych;
 - ewidencjonowania zdarzeń;
 - organizacji i funkcjonowania systemów teleinformatycznych;
 - organizacji łączności alarmowania, powiadamiania, dysponowania oraz współdziałania na potrzeby działań ratowniczych;
 - podczas działań ratowniczych z nadawcami programów radiowych i telewizyjnych oraz z wolontariuszami;
 - wsparcia psychologicznego osób uczestniczących w działaniach ratowniczych;
 - tworzenia przez podmioty systemu wspólnych zespołów ratowniczych;
 - podwyższania gotowości operacyjnej;
 - analizowania zdarzeń;
 - organizacji krajowych baz sprzętu specjalistycznego i środków gaśniczych;
 - organizacji działań: specjalistycznych grup ratownictwa wodno-nurkowego, poszukiwawczo-ratowniczych, specjalistycznych grup ratownictwa wysokościowego;

- organizacji ratownictwa: chemicznego i ekologicznego, medycznego, technicznego;
- organizacji centralnego odvodu operacyjnego;
- postępowania podczas: wystąpienia zagrożenia z niezidentyfikowaną przesyłką oraz organizacji transportu materiałów biologicznych oraz w przypadku wystąpienia podejrzenia zagrożenia chorobami szczególnie niebezpiecznymi i wysoce zakaźnymi [27].

Na poziomie wojewódzkim komendanci wojewódzcy Państwowej Straży Pożarnej odpowiadają za:

- opracowanie analiz zagrożeń [28] oraz analiz zabezpieczenia operacyjnego oraz wojewódzkiego planu ratowniczego;
- ustalenie: obszarów chronionych dla specjalistycznych grup ratowniczych oraz dla podmiotów systemu przewidzianych do realizacji zadań poza terenem własnego działania;
- aktualizację danych dotyczących gotowości operacyjnej odwodów operacyjnych na obszarze województwa oraz w ramach pomocy transgranicznej [29];
- dysponowanie sił i środków specjalistycznych grup ratowniczych i odwodów operacyjnych na obszarze województwa;
- ustalenie zasad powiadamiania i współdziałania podmiotów na obszarze województwa podczas działań ratowniczych [30].

Na poziomie powiatowym komendanci powiatowi i miejscy Państwowej Straży Pożarnej odpowiadają za:

- opracowanie analiz zagrożeń oraz analiz zabezpieczenia operacyjnego oraz powiatowego planu ratowniczego;
- ustalenie: sieci podmiotów systemu i ich obszarów chronionych oraz metod powiadamiania w sytuacji wystąpienia nagłego lub nadzwyczajnego zagrożenia;
- aktualizację danych dotyczących gotowości operacyjnej i podwyższonej gotowości operacyjnej;
- przemieszczanie sił do czasowych miejsc stacjonowania;
- ustalenie zasad powiadamiania, alarmowania i kooperacji podmiotów ratowniczych;
- wdrożenie systemu dysponowania sił i środków do działań ratowniczych [31].

W celu realizacji zadań polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego Państwowa

Straż Pożarna współpracuje z systemem Państwowe Ratownictwo Medyczne, nad funkcjonowaniem, którego sprawuje nadzór minister właściwy do spraw zdrowia. Na terenie województw nadzór nad działalnością Państwowego Ratownictwa Medycznego sprawują wojewodowie, którzy odpowiadają za planowanie, organizowanie, koordynowanie funkcjonowania systemu. Na obszarze województwa Państwowe Ratownictwo Medyczne funkcjonuje na podstawie sporządzonego przez wojewodę i zatwierdzonego przez ministra właściwego do spraw zdrowia planu działania systemu. Umieszczenie w planie elementów dotyczących współpracy jednostek systemu (w tym zespoły ratownictwa medycznego) z Państwową Strażą Pożarną wymaga stosownego uzgodnienia wojewody z komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej.

Istotnym wzmocnieniem działań ratowniczych podejmowanych przez Państwową Straż Pożarną jest to, że strażacy są również ratownikami uprawnionymi do niesienia kwalifikowanej pierwszej pomocy, czyli podejmowania czynności wobec osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Warunki umożliwiające przeszkolenie strażaków w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskanie przez nich tytułu ratownika oraz aktualizację wiedzy w tym zakresie są zapewniane przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, sprawującego nadzór nad funkcjonowaniem Państwowej Straży Pożarnej [32].

Państwowa Straż Pożarna jest elementem systemu zarządzania kryzysowego [33]. Zarządzanie kryzysowe jest:

- działalnością organów administracji publicznej będącą elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej [34];
- jest istotnym elementem podsystemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, na który składają się zarówno organy władzy publicznej, jak i kierownicy jednostek organizacyjnych, wykonujący zadania związane z bezpieczeństwem narodowym, aparat administracyjny i podmioty doradcze [35].

Państwowa Straż Pożarna bierze udział w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego [36] na wszystkich poziomach podziału administracyjnego państwa. Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej w zależności od potrzeb bierze udział na prawach członka w posiedzeniach Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Do zadań zespołu należy:

- przygotowywanie propozycji użycia sił i środków niezbędnych do opanowania sytuacji kryzysowych;
- doradzanie w zakresie koordynacji działań organów administracji rządowej, instytucji państwowych i służb w sytuacjach kryzysowych;
- opiniowanie: sprawozdań końcowych z działań podejmowanych w związku z zarządzaniem kryzysowym oraz potrzeb w zakresie odtwarzania infrastruktury lub przywrócenia jej pierwotnego charakteru;
- opiniowanie i przedkładanie Radzie Ministrów Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego;
- opiniowanie projektu zarządzenia Prezesa Rady Ministrów określającego, wykaz przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego z uwzględnieniem zobowiązań wynikających z członkostwa w Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz organy odpowiedzialne za ich uruchamianie [37].

Komendanci wojewódzcy Państwowej Straży Pożarnej są członkami wojewódzkich zespołów zarządzania kryzysowego będących organami pomocniczymi wojewodów w zapewnieniu sprawnego wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego. Do zadań zespołów należą w szczególności:

- ocena występujących i potencjalnych zagrożeń w województwie mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń;
- przygotowywanie propozycji działań i przedstawianie wojewodzie wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w wojewódzkim planie zarządzania kryzysowego;
- przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami;
- opiniowanie wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego [38].

Strażacy Państwowej Straży Pożarnej mogą być członkami powiatowych zespołów zarządzania kryzysowego, przy pomocy, których starostowie wykonują zadania z zakresu zarządzania kryzysowego. Do zadań zespołów należą w szczególności:

- ocena występujących i potencjalnych zagrożeń w powiecie mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń;
- przygotowywanie propozycji działań i przedstawianie staroście wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub

zaniechania działań ujętych w wojewódzkim planie zarządzania kryzysowego;

- przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami na terenie powiatu;
- opiniowanie powiatowego planu zarządzania kryzysowego [39].

Strażacy Państwowej Straży Pożarnej mogą być członkami gminnych zespołów zarządzania kryzysowego będących organami pomocniczymi odpowiednio wójtowi, burmistrzowi, czy też prezydentowi miasta w zapewnieniu sprawnego wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego. Do zadań zespołów należą w szczególności:

- ocena występujących i potencjalnych zagrożeń w gminie mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń;
- przygotowywanie propozycji działań i przedstawianie odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w gminnym planie zarządzania kryzysowego;
- przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami na terenie gminy;
- opiniowanie gminnego planu zarządzania kryzysowego [40].

Funkcjonowanie Państwowej Straży Pożarnej jest styczne się z funkcjonowaniem Obrony Cywilnej Kraju, nad funkcjonowaniem, której sprawuje nadzór minister właściwy do spraw wewnętrznych [41]. Szef Obrony Cywilnej Kraju jest centralnym organem administracji rządowej w sprawach obrony cywilnej, powoływanym przez Prezesa Rady Ministrów [42]. Obecnie na czele Obrony Cywilnej Kraju stoi osoba będąca jednocześnie Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej, a zastępcy Szefa Obrony Cywilnej Kraju są jednocześnie zastępcami Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej [43]. Do zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju zaliczono m.in.:

- określenie założeń dotyczących ewakuacji ludności i mienia na wypadek masowego zagrożenia [44];
- kontrolowanie przygotowania formacji obrony cywilnej i ratowników do prowadzenia działań ratowniczych;
- opracowywanie, na potrzeby ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Prezesa Rady Ministrów, informacji dotyczących obrony cywilnej [45].

Funkcjonowanie Państwowej Straży Pożarnej ma istotne znaczenie dla bezpieczeństwa imprez masowych. Na niej to między innymi spoczywa prawny obowiązek zabezpieczenia imprezy masowej

[46], podobnie jak na organizatorze, wójtce (burmistrzu, prezydencie miasta), wojewodzie czy też Policji [47]. To między innymi w uzgodnieniu z komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej wojewoda sporządza wykaz stadionów, obiektów lub terenów, na których utrwalanie przebiegu imprezy masowej za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk jest obowiązkowe. Komendant wojewódzki wchodzi również w skład wojewódzkiego zespołu interdyscyplinarnego do spraw bezpieczeństwa imprez masowych, będącego organem pomocniczym wojewody w zakresie zapewnienia wykonywania zadań związanych z bezpieczeństwem imprez masowych. Przed imprezą masową, w trybie opisanym prawem, Państwowa Straż Pożarna wydaje opinię na temat niezbędnej wielkości sił potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, a także zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu lub terenu, jak również o przewidywanych zagrożeniach. W czasie trwania imprezy masowej organ administracji publicznej wydający zgodę na przeprowadzenie imprezy kontroluje jej przebieg z wykorzystaniem między innymi bieżącej opinii Państwowej Straży Pożarnej [48].

Działalność Państwowej Straży Pożarnej w sferze bezpieczeństwa powszechnego jest wyraźnie dostrzegana. W Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej napisano: „Wśród służb ratownictwa i ochrony ludności pierwszoplanową rolę pełni Państwowa Straż Pożarna (PSP), będąca zawodową formacją powołaną do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami. W podsystemie ratownictwa i ochrony ludności PSP wspierana jest przez inne służby, strażę i instytucje państwowe oraz przez sieć organizacji pozarządowych” [49]. W zakresie działalności ratowniczej aktywność omawianej tu formacji jest najszerza wobec działalności innych podmiotów systemu bezpieczeństwa powszechnego. Państwowa Straż Pożarna prowadzi bowiem zarówno działania zapobiegawcze (w tym profilaktyczne i prewencyjne), jak również *stricte* ratownicze [50].

Państwowa Straż Pożarna funkcjonuje nie tylko w sferze bezpieczeństwa powszechnego, ale również bezpieczeństwa publicznego [51]. Wynika to z tego, że zakres zadań tej formacji ulega stałemu poszerzaniu. Już dzisiaj nie ogranicza się do gaszenia pożarów, ale także obejmuje organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w przypadku katastrof i wypadków komunikacyjnych, a także współpracę z szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych. Działania strażaków przebiegają częstokroć w warunkach będących skutkiem czynu przestępnego (spowodowanie wypadku drogowego na skutek naruszenie zasad ruchu drogowego, umyślne wywołanie pożaru w celu zatarcia śladów lub spowodowania strat). Na miejscu przestępstw współpraca pomiędzy strażakami a policjantami jest ścisła i doskonała

dopracowana. W akcji ratowniczej strażacy koordynują pracę policjantów oraz pogotowia ratunkowego, natomiast w akcji zabezpieczenia kryminalistycznego miejsca zdarzenia czy też prowadzenia działań ochronnych strażacy podporządkowują się wskazaniom Policji.

Zakończenie

Państwowa Straż Pożarna wykonuje wiele zadań przypisanych prawem. Wszystkie wykonuje w ramach podsystemu bezpieczeństwa wewnętrznego, z czego część wpisuje się w działania w sferze bezpieczeństwa powszechnego, a pozostałe w sferze bezpieczeństwa publicznego.

Z pewnością Państwowa Straż Pożarna jest istotnym elementem podsystemu bezpieczeństwa wewnętrznego, jednak analiza realizowanych przez nią zadań pozwala na stwierdzenie, że o ile w podsystemie bezpieczeństwa powszechnego Państwowa Straż Pożarna odgrywa rolę bezpośredniego wykonawcy zadań ratowniczych, koordynatora działań zbiorowych i edukatora, to w podsystemie bezpieczeństwa publicznego jest wsparciem o charakterze ratowniczym dla wiodącej w utrzymywaniu bezpieczeństwa publicznego Policji.

Odpowiadając na pytanie problemowe należy stwierdzić, że znaczenie Państwowej Straży Pożarnej w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Polski wynika ze zdolności tej formacji do prowadzenia działań wiodących w sferze utrzymywania bezpieczeństwa powszechnego oraz działań wspomagających w sferze utrzymywania bezpieczeństwa publicznego. W toku przeprowadzonego badania ustalono, że przyjęta hipoteza została w pełni potwierdzona, a cel pracy został osiągnięty.

Bibliografia:

1. Szerzej, K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, T. Wojtuszek (red. nauk.), *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, WSA, Bielsko - Biała 2007, s. 12 oraz B. Wiśniewski, J. Prońko, *Ogniwa ochrony państwa*, AON, Warszawa 2003, s. 8.
2. B. Wiśniewski, *Przygotowania obronne resortu spraw wewnętrznych*, WSPol, Szczytno 2014, s. 134.
3. B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, WSPol, Szczytno 2013, s. 29.
4. P. Lubiewski, *Bezpieczeństwo państwa - reminiscencje*, „Zeszyty naukowe PWSZ im Witelona w Legnicy” Nr 31/4/2020, s. 51.
5. R. Gwardyński, *Możliwości doskonalenia działań prewencyjnych Policji w sferze utrzymywania bezpieczeństwa publicznego*, Akademia WSB, Dąbrowa Górnicza 2021, s. 11.

6. M. Cieślarczyk, B. Wiśniewski, *Współczesne rozumienie bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, wyd. III, red. B. Wiśniewski, WSPol, Szczytno 2021, s. 15.
7. T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, UŁ, Łódź 2019, s. 114-115.
8. W. Kieżun, *Sprawne zarządzanie organizacją. Zarys teorii i praktyki*, SGH, Warszawa 1997, s. 13.
9. L. von Bertalanffy, *Ogólna teoria systemów*, PWN, Warszawa 1984, s. 59.
10. B. Wiśniewski, *System...*, op. cit., s. 122.
11. B. Wiśniewski, R. Kowalski J. Kozioł, M. Szyłkowska, *Bezpieczeństwo procesów decyzyjnych*, Wrocław 2018, s. 10.
12. B. Kaczmarczyk, B. Wiśniewski, R. Gwardyński, *Security of an individual*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy”, Nr 3/28/2018, Legnica 2018, s. 67-78.
13. Z. Ścibiorek, B. Wiśniewski, R.B. Kuc, A. Dawidczyk, *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Podręcznik akademicki*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 22.
14. B. Wiśniewski, *Praktyczne aspekty badań bezpieczeństwa*, Difin, Warszawa 2020, s. 19.
15. B. Boć, *Pojęcie administracji*, {w:] *Prawo administracyjne*, Kolonia Limited, Wrocław 1998, s. 14.
16. J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Zakamycze, Kraków 2005, s. 128 i d.
17. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483z późn. zm.).
18. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. 2020 poz. 1220).
19. Szerzej, A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red.), *Bezpieczeństwo. Teoria – Badania – Praktyka*, Józefów 2015.
20. P. Guła, J. Prońko, B. Wiśniewski, *Zarządzanie informacją w sytuacjach kryzysowych*, WSA, Bielsko-Biała 2009, s. 15 oraz J. Stawnicka, B. Wiśniewski, R. Socha (red. nauk.), *Zarządzanie kryzysowe. Teoria, praktyka, konteksty, badania*, WSPol, Szczytno 2011, s. 9.
21. A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red. nauk.), *Wybrane problemy badań w naukach o bezpieczeństwie*, CNBOP-PIB, Józefów 2014, s. 7.
22. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. 2020 poz. 1123 z późn. zm.).
23. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. 2021 poz. 869).
24. J. Ziobro, *Udział krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w zarządzaniu kryzysowym*, [w:] *Instytucje publiczne i prywatne w systemie zarządzania kryzysowego*, red. B. Wiśniewski, J. Prońko, P. Lubiewski, Warszawa 2018, s. 117 oraz *Wyzwania, szanse, zagrożenia i ryzyko dla bezpieczeństwa narodowego RP o charakterze wewnętrznym*, Jakubczak R, Wiśniewski B. (red. nauk.), WSPol., Szczytno 2016, s. 27.
25. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz.U. 2017 poz. 1319).
26. Szerzej, R. Socha, B. Kaczmarczyk, P. Piekarski, W. Karpiuk, *Zasadnicze problemy współdziałania Policji i Straży Granicznej*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2012, s. 15-18.
27. Ibidem.
28. Szerzej, P. Lubiewski, A. Drózd, *Zagrożenie – rozważania na gruncie teorii*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy”, 34(1)/2020, s. 77-88.
29. Szerzej, P. Lubiewski, *The Evolving Protection of Borders of the Reborn Second Republic of Poland*, Internal Security, Nr 2018/1/2, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2018, s. 53-56.
30. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz.U. 2017 poz. 1319).
31. Ibidem.
32. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz.U. 2020 poz. 882 z późn. zm.).
33. B. Kogut, P. Lubiewski, *Management and coordination of rescue activities*, Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, Nr 17, Львів 2018, pp. 68-73.
34. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. 2020 poz. 1856 z późn. zm.).
35. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2020, p. 16.
36. Szerzej, B. Wiśniewski, J. Falecki, *System zarządzania kryzysowego państwa, w tym Sił Zbrojnych RP*, Bielsko-Biała 2009, s. 17.
37. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym..., op. cit.
38. Ibidem.
39. Ibidem.
40. Ibidem.
41. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej..., op. cit.
42. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2021 poz. 372).
43. <https://www.gov.pl/web/kgpsp/kierownictwo-ock>, dostęp 30.05.2021 r.

44. T. Zwęgliński, *Organizacja ewakuacji ludzi z obiektów sakralnych*, [w:] B. Wiśniewski, A. Prędecka, J. Bryk, A. Szela (red.), *Bezpieczeństwo uczestników zgromadzeń religijnych. Wydanie drugie uzupełnione*, Warszawa 2017, s. 443–476.

45. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin (Dz.U. 2002 nr 96 poz. 850).

46. Szerzej, R. Socha, B. Wiśniewski, *Safety of Mass Sports Events*, Zeszyty Naukowe, Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 2019.

47. Szerzej, B. Wiśniewski, Z. Piątek (red. nauk.), *Współczesny wymiar funkcjonowania Policji*, AON, Warszawa 2009; W. Pływaczewski, B. Wiśniewski (red. nauk.), *Przestępczość stadionowa. Diagnoza i przeciwdziałanie zjawisku*, WSPol,

Szczytno 2012 oraz B. Wiśniewski, R. Socha, M. Gracz, *Zasadnicze problemy prawno-organizacyjne bezpieczeństwa masowych imprez sportowych*, WSA, Bielsko – Biała 2010.

48. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2019 poz. 2171).

49. *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2013, s. 66.

50. Szerzej, *Bezpieczeństwo uczestników zgromadzeń religijnych*, wyd. II, red. B. Wiśniewski, A. Prędecka, J. Bryk, A. Szela, SGSP, Obserwatorium społeczne, Warszawa 2017.

51. R. Gwardyński, B. Kogut, A. Szela, *Rzecz o ochronie zabytków w Polsce*, Kraków 2017, s. 64–77.

* **Оглядова стаття**

Стаття надійшла до редакції **01.12.2021**.